

Anders Sørensen Vedels ligprædiken over Ingeborg Christoffersdatter Gyldenstjerne

Taler

Anders Sørensen Vedel
Historiker og præst ved
Københavns Slot

Dato

13. oktober 1591

Sted

Ribe Domkirke

Omstændigheder

Dette er et uddrag af prædikenen.
Kilde: Danmarkshistorien.dk

Det Første Stycke

ENdog at denne salige oc Velbyrdige

Frue / Frue Ingeborg Gyldenstiern

behøffuer nu / for sin Person / icke

ret besynderligen vor Loff oc Berømmelse /

saa ville wi alligeuel Vngdomen til Beste /

oc andre til it gaat Eksempel / faaregiffue

noget: Først om hendis Byrd / Slect oc

Herkomst: saa om hendis gudelig Omgengelse:

Oc siden om hendis Christelig Affgang /

der hun er skildtis fra denne Verden /

oc hensoffuet vdi HErren.

HVad som hendis Byrd oc Affkom [I. Salig Frue Ingeborg Gyldenstierns Byrd

oc herkomst]

er anrørendis / er salig oc Velbyrdig Frue

Ingeborg Gyldenstiern fød paa sin

Fæderne Gaard / Iffuersnes i Fyn / den 1.

Dag May / Aar effter Jesu Christi Guds

Søns Byrd 1546.

HEndis Fader vaar Erlig oc Velbyrdig

Mand / salig Christoffer Gyldenstiern

aff Iffuersnes: Oc hendis Moder vaar

Erlig oc Velbyrdig Fru Anna Parssberg /

som nu begge vdi vor tid ere / lige som de

leffuede Christeligen oc vel / oc saa faare

vdi HERren.

HEndis Farfader vaar Erlig oc Velbyrdig

Mand Her Hinrick Gyldenstiern

Ridder / til Iffuersnes / fordom Kongl.

Maits Leensmand paa Tørning oc Bygholm.

HEndis Farmoder vaar Erlig oc Velbyrdig

Frue Karine Bilde / Her Bendt

Bildes Daatter aff Eggede

HEndis Farfaders Fader vaar Erlig

oc Velbyrdig Mand oc Ridder / Her Knud

Hinrickssøn Gyldenstiern til Restrup / som

vaar ocsaa en tidlang Kongl. Maits Leensmand

paa Bygholm Slot.

HEndis Farfaders Moder vaar Erlig

oc Velbyrdig Frue Hilleborg Skenckel /

Her Bernt Skenckels Daatter aff Iffuersnes.

HEndis Farmoders Fader vaar Erlig

oc Velbyrdig Her Bendt Bilde Ridder

aff Eggede i Seeland.

HEndis Farmoders Moder vaar Erlig

oc Velbyrdig Frue Ermgaard Fridle /

Her Eggert Fridles Ridders Daatter.

MEen huad som hendis Møderne

Slect er anrørendis / da vaar hendis

Morfader Erlig oc Velbyrdig Mand /

Her Jønne Parssberg Ridder / til Harested.

HEndis Mormoder vaar Erlig oc

Velbyrdig Frue Ingeborg Podbusk / Her

Predbiørn Podbuskis Daatter til

Vossborg.

Oc er salig Frue Ingeborg Gyldenstiern

opneffnd effter hende.

HEndis Morfaders Fader vaar Erlig

oc Velbyrdig Mand oc Ridder / Her

Verner Parssberg til Harrested: Oc hand

haffde til Ecte en Bannere / som vaar salig

Frue Ingeborgs Morfaders Moder.

HEndis Mormoders Fader vaar Erlig

oc Velbyrdig Mand oc Ridder / Her

Predbiørn Podbusk til Vossborg / her i

Jutland.

HEndis Mormoders Moder vaar

Erlig oc Velbyrdig Frue Viuicke / Her

Erick Ottessøns Ridders Daatter aff

Biørnholm.

Aff saadane drabelig Slect / baade paa
Fæderne saa vel som paa Møderne / haffuer
salig Frue Ingeborg Gyldenstiern sin
Herkomst: Som ere met de beste oc fornemiste
aff Danske Adel her vdi Danmarckis
Rige. Huilcke met deris mangfoldig
Affkom oc Blodsforuandte haffue ladet
sig bruge inden oc vden Lands / saa vel i
Feide som Freds tid / for deris Fæderne
Land / met stor Loff oc berømmelig Efftersaffn.
Huor om wi kunde vel ocsaa videre
tale / der som wi icke nøddis til / at lade
det fare paa denne tid / for Lelighedens
Kaarthed.
DEtte som nu saaledis er faaregiffuen
oc opregnet / findes nu videre antegnet vdi
vaar Danske Adels Slecte Bøger / som i
sin tid kunde vel komme til Liufet / oc metdeelis
den gemene Mand.

OC paa det at ingen skal forarge sig
paa saadane Slecte Register / som nu her
oc ellers almindeligen vdi saadane merckelige
Velbyrdige Personers Begraffuelse
opregnes / som vel findes / at mange plumpe
Folck aff Wforstand støde sig her paa: da
er her til victige Orsag / som wi oc nogen
tid forleden paa en anden sted haffue giffuet
tilkiende.

THi først sættis saadant vnge Adels
Personer til Efftersyn / at ligeruiss som de
høre tales om de Affgangene deris Dyd
oc Mandommelige Gierninger / saa tencke
oc tracte de ocsaa effter huorledis de kunde
opnaa deris Forfædris Maal. Thi det er
icke nocksom at være fød aff en stor Byrd
oc ypperlig Herkomst / men hører ocsaa
der til / at mand selff skal beuise sin Ædelhed
vdi ædle oc prisselige Gierninger / ellers

maa de høre dette Ulyksis Verss met

rette:

Nam quæ non fecimus ipsi

*Vix ea nostra voco. [et]c.*¹

SAa sees ocsaa Guds Godheds [2. Guds Godheds oc Rætferdigheds Exempler.]

oc Rætferdigheds Exempler vdi saadane

Slecter: I det at hand aff sin Mildhed

ophøyer vndertiden ringe Personer / oc

siuende Led / etc. Oc der tuert imod vdi

sin rætferdige Vræde vdsletter oc til intet

giører store Slecter / for Syndsens

skyld.

FOr det tredje lader Gud ocsaa her vdi [3. Guds vise forsyn.]

betee sin guddommelige Forsyn mod Mennisken /

at hand saa vnderlige ved Suogerskaff

oc Maueskaff forbinder dennem /

at de kunde haffue indbyrdis Raad / Trøst

oc Bistand aff huer andre. Thi som mand

pleier almindeligen at sige: Da suige de

forne førend de baarne / naar det gielder i

Nød oc Trang for aluore.

SAa er det ocsaa hæderliget oc berømmeligt / [4. Loffligt at være fad aff noget
gaat.]

i alle erlige Menigheder / at være

fød aff en god Affkom. Thi mand holder

sig helst til saadane / fordi mand meener oc

formercker ocsaa i Sandhed offte / at en

huer arter sig gerne effter det hand er kommen

aff.

MEn den høyeste oc største Slect oc [5. Den høyeste Byrd at regne sig i
Broderskab mere Christo.]

Byrds Berømmelse er / at mand kand regne

sig i Broderskab met vor HErre Jesu

Christo / oc være Guds Børn oc Arffuinge

til det euige Liff. Huilcket staar alene der

vdi / at wi tro paa Christum / som Johannes

vidner Cap. 1. sigendis: Saa mange

som hannom anammede / dem gaff hand

mact at bliffue Guds Børn / de som tro

paa hans Naffn / etc.

DEnne er den Byrd oc rette Herre

Stamme / som aldrig forgaar. De andre

Slecter her i Verden de forgaa / den ene

effter den anden / som Salomon siger.

Salig er den / som kand met Sandhed regnes

for JEsu CHristi Broder oc Guds

Barn: Oc det vaar den bedre / aldrig

at være fød paa Jorden / som det icke kand

giøre.

DEtte lade wi nu saa bliffue her ved

sagd / om denne salige Frues Byrd oc Herkomst:

Oc ville nu tale noget om hendis

Leffnets Historie / huorledis hun haffuer [II. Salig Frue Ingeborg Gyldenstierns
Leffnets Historie.]

skicket sig / først mod Gud / ocsaa mod sine

Forældre / oc dernæst sin kiere Hosbond oc

deilige Børn / oc gantske Huss Tiunde / oc

der til met mod huert erligt Menniske /

som hun haffde at omgaaes met vdi sin

Liffs tid.

MOd den alsommectigste Gud i Himmelen / [Salig Frue Ingeborg
Gyldenstierns Gudfryctighed.]

haffuer hun forholdet sig vdi sand

Guds Fryct oc hans hellige Naffns Paakaldelse.

Huor vdi hun er flitteligen aff

første Barndom opdragen oc tiluand aff

sine kiere Forældre / som baade met Christelig

Exempel oc aluorlig Formaning i denne

Maade troligen der til holt / baade hende

oc andre hendis Sydskinde / met stor flid.

HVN haffde Guds Ord saare kiert / oc

holt det for sin høyeste Skat oc Ligendefæ /

som oss det bør io alle at giøre / saa mange

som Saligheden oc det euige Liff adtraa.

Derfaare læste hun baade selff gerne Guds

Ord / oc hørde andre tale oc predicke der om.

Huor om den menige Mand vdi Ribe giffuer

hende it gaat Vidnisbyrd / besynderlig

som hun det oc self loed betee met sin idelig

Kirckegang / at naar hun vaar hiemme

hoss oss paa Riberhuss / haffuer mand icke

tit saffnet hende fra Kircken oc Guds Tieniste.

Men hun met sin kiere Hosbond oc

vnge deilige Børn / haffuer ladet sig finde

betimelig tid vdi Kircken / oc icke hastet der

fra / førend de haffue tagen den siste Velsignelse

met sig / oc saa effter at Tienisten

haffuer været end / fuldes til lige fra Kircken

met huer andre.

MAnd haffuer oc seet dennem offte

gaa tilsammen til Guds Bord / oc met all

Hiertens Ydmyghed oc tllbørlig Reuerentz /

at anamme til sig vor HErris Jesu

Christi Legemes oc Blods Sacrament.

SAa haffuer hun ocsaa beuist sin

Guds Fryct oc Christelig Tro met Kierligheds

Gierninger / besynderligen met

Almisse mod hine arme / sorgfulde oc
siuge Mennsker. Om Vinteren mod
Jule Fest / saa vel som andre høytidelige
Dage / haffuer hun begeret at vide /
huilcke de fornemste Hussarme haffue
værit / oc dennem haffuer hun siden betenckt
met Almisse / effter som huer deris
Nød oc Trang vaar til. Nu Juul nest
tilkommendis it Aar / der Erlig oc Velbyrdi
gvnge salig Christofer Friis / vaar
gaaet ned til Skolen / at høre Skolebørns
Øffuelser / vaar hun Orsage til / at hans
kiere Fader antuordede hannem ti enckende
Daler / som hand antuordede Skolemesteren /
at vddeelis til arme oc nøgen Skolebørn.
Thi denne salige vnge Juncker / der
hand haffde seet om Formiddagen mange
smaa Børn / som haffde icke meget til Klæder /
oc vaare ilde rystede / imod den skarpe oc

streng Skolebørns Fiende / Frost oc Kuld /
gick der hannem til Hiertet / oc derfaare
fortalde sine Forældre deris Elendighed /
som denne salige vnge Juncker vaar ellers
vdi sin Natur fromhiertig oc yncksom / der
til met skarpsindig oc offuer maade Nemsom /
ydermere end Alder oc Aar tilsagde.
HVorfaare hans kiere Forældre haffue
ladet sig saadane hans tale vel befalde
oc betenckt visse fattige Skolebørn / som nu
sagd er. Oc er dette icke aleniste Forældrene /
men ocsaa denne vnge salige Juncker en
lofflig Efftersaffn. Oc ieg holder saare / at
Gud vaar derfaare kier at hannem / oc tog
hannem bort saa gaat som vdi sine Barndoms
Aar / at hand er hensoffuet sactmodeligen
vdi HErren / strax der effter den niende [S. Christofer Friisis Affgang.]
Dag Martij / vdi dette samme Aar. At
om hannem maa siges / det som staar vdi

Visheds Bogs 4. Capitel: Der som den
Rætferdige end dør for tilige / saa er hand
dog i Rolighed. Thi hand behager Gud
vel / oc er hannem kier. Oc hand bort tages
aff dette Liff iblant Syndere / oc bliffuer
henryct / at ondscaff skal icke foruende hans
Forstand / oc ey falsk Lærdom besuige hans
Siel. Thi at onde Exempel forføre oc forderffue
det gode / oc den tilskyndende Lyst
foruende wskyldige Hierter. Hand er
snart bleffuen fuldkommen / oc haffuer opfyldt
mange Aar. Thi hans Siel behager
Gud / derfaare haftede hand met hannem
aff det onde Liff. etc.

Llgeruiss som Erlig oc Velbyrdig / salig [2. S. Frue Ingeb. Gylden. Lydighed
mod sine forældre.]

Frue Ingeborg beuiste sig mod Gud Almectigste
sin himmelske Fader / vdi tilbørlig
Gudfryctighed / saa beuiste hun sig vdi
retsindig lydighed mod sine kiere Forældre /

effter Guds hellige Bud oc Befalning.

Huorfaare hun haffuer icke aleniste vøren

Gud teckelig / men ocsaa forhuerffuet sig en

synderlig Gunst hoss sine kiere Forældre /

saa de maatte vel lide hende / oc vndte hende

alt gaat: Besynderlig hendes kiere Moder /

Erlig oc Velbyrdig salig Frue Anna Parsberg /

som haffde en synderlig Omhu

oc gaat Hiertelag til hende / at hun kunde

neppeligen affsee hende / som wi pleie at sige.

Saa at ligeruiss som de fuldes at met

Sind oc Hierte i denne Verden / saa ere de

paa en kaart tid ocsaa fuld hin anden aff

denne Verden / paa en tid om Aaret / saa at

dennem skilde ickun fire Dage imellem paa

Aars iamling. Thi salig Frue Anna døde

Anno Domini 1588. den 3. Dag Septembris / etc.

FRemdelis huad som salig Frue Ingeborgs [S. Frue Ingeb. Gyldenstierns kierlig Omgengelse mod sin Hosbond.]

Omgengelse belanger / vdi it oc
tiue Aar / at hun haffuer leffuet met sin
kiere Hosbond / denne fromme / Erlige oc
Velbyrdige Mand Albret Friis / er det
huert Menniske vitterligt / som haffuer noget
omgaaets met dennem / at de leffuede
tilsammen vdi alsomstørst Kierlighed oc
Ensindighed. Oc der som intet andet Tegn
vaar her til / vidner nocksom / oc maa vel
skee for meget / denne gode Mands store
Sorg oc Hiertens Banghed / effter denne
hendis dødelige Affgang. Gud Almectigste
trøste hannem met sine kiere Moderløse
Børn / met en krafftig oc god Husualelse i
deris Hierter. Skilssmyss er haard / pleier
mand at sige / ia mest vdi saadane bedrøffuelige
Fald / som her er for Haanden / som
de best vide der saadant haffue forsøgt.
GVd giffue huer Danequinde sin

Naade / saa at beuise sig vdi sand wforfalsket

Kierlighed oc varafftig Lydighed mod

sin Hosbond / som denne salige Frue gaff

nocksom Exempel oc Efftersyn / for alle erlige

Danequinder. Da skulde det gaa meget

bedre til / end det nu gjør paa mange

Stæder. Thi der bygger oc boer io Gud

met sin Velsignelse / der som Ectefolck leffue

vdi god Endrectighed: Oc tuert imod /

der som Mand oc Quinde drage icke met

en Line / men hun vil fra Byen / naar hand

vil til Byen / som det Danske Orosprog

liuder / oc icke kiender Manden for sit Hoffuit /

som Apostelen befaler / der boer oc bygger

Wsamdirectigheds Aand / oc følger

Wlycke effter paa det siste.

Vdi dette salige Frue Ingeborgs Ecteskaff / [4. S. Frue Ingeb. Gyldenstierns flid /
at optucte sine Børn]

haffuer Gud iblant andre sine gode

Gaffuer / velsignet hende met tretan deilige

Børn / iblant huilcke leffue endnu / som
ere her til Stæde / siu smucke vnge oc vel optuctede
Jomfruer. Om huilcke allesammen
er it meget gaat Haab / om de ellers
bliffue ved deris kiere fromme salige Moders
Lærdom / oc følge hendis fodspor. Thi
hun met all flid lagde vind paa / at de kunde
retsindelligen optuctes / i Guds fryct / oc alle
dydelige oc Dueligheds Øffuelser. At lige
som hun vaar selff tilholden aff vngdomen /
saa forgette hun icke helder selff at holde sine
Børn vnder Affue gode Idret: Huor
til hun gaff dennem ocsaa selff it gaat daglig
Efftersyn. Thi det er ickun / at opbygge
met den ene / oc nedbryde met den anden
Haand / at met Munden formane Vngdomen /
oc intet gaat lade dem see vdi Leffnet / at effterfølge.
DEt samme / som salig Frue Ingeborg
Gyldenstiern beuiste mod sine Børn vdi

forne maade / det loed hun ocsaa betee mod
sine Tiunde / at hun icke maatte lide / at
de omgickes met nogen Lætferdighed / men
holt dem til Tuct oc Arbeid / oc der hoss søgte
deris Gaffn Beste / naar Orsagen sig
begaff. Saa at hun haffuer førdret mange
aff sine Tienist Folck / at de ere bleffne
vel forseet / oc kommen til skamløss Nering
oc Biering.

Hvilcket vaar faare vel betenckt aff [5. S. Frue Ingeb. Gyldenstierns fromhed
mod sine Tiunde]

hende / oc bør ocsaa at betenckes aff andre i
lige maader. Thi mand skal icke haffue
Tiunde oc Tienist Folck vdi sit Brød / som
wmælinde Bæst / at opslæbe dennem / oc
i ingen maade at ramne deris Tarff oc Beste.

Vel maa mand sette dem til Gierning
oc Straffe dem for deris Wlempe / naar
den findes / men mand skal ocsaa haffue

Tancke paa / at forfremme dem / oc skilie
sig vel aff met dennem / effter som Leligheden
sig best begiffue kand / oc S. Poffuel
til de Epheser Cap. 6. oss der til formaner /
sigendis: Oc i Herrer gjører det
samme mod eders Tienere / oc lader eders
Trusel: Oc vider / at deris HERre er ocHimmelen /
oc der er hoss hannem ingen
Persons Anseelse.

HVad som videre / denne fromme oc [6. S. Frue Ingeborg Gyldenstierns
Omgengelse met gaat folck]

salige Frues / Frue Ingeborg Gyldenstierns

Omgengelse met huert erligt Menniske /

som hun haffde at handle oc vandle

met / er anrørendis / er det vitterligt / at hun

som en goder oc forstandiger Frue / holt sig

Christeligen oc vel mod alle. Thi hun vaar

ingen mand for god. Hoffmodighed vaar

langt fra hende. Aluorlighed foer hun met /

oc maatte icke lide Lætferdighed / eller dem

som haffde Bagtalendis oc Squalders
Tunger / at fare met. Huad som hun loffuede /
det vaar ickun Ja oc Ney. Oc det er en
saare lofflig' Ting vdi ypperlige Personer /
at fattigt Folck maa tryggeligen forlade sig
paa dennem / at de icke loffue oc suere dem
it / naar de høre paa / oc siden paa deris
Bag / vide dem intet Vilie / oc komme icke
ihu / det som de loffue oc tilsige gaat Folck /
met Haand oc Mund. Hun loed en huer
bliffue for sig / oc varede paa sit eget. Hun
ryctede icke for meget om sin Naaboes Bedriff /
men tog vel vare paa det / som hende
kom selff ved. Oc det varede hun paa / som
en tro Hussholderske oc en retsindig Hussraadig
Quinde. Oc vaar vel at ynske /
at en huer erlig Mand haffde saadane en
tryg oc fast Stalbroder / som den hellige
Apostel Paulus omtaler til Titum vdi det

andet Capitel / sigendis: Vnge Quinder
skulle være tuctige / elske deris Mend oc deris
Børn / oc være Høffuiske / Kyske / Hussraadige /
etc.

MEt saadane Hussraadige Quinde
Personer ophygges Huset / som Salomon
siger vdi sin Ordsprogs Bogs Cap.

14. Ved vise Quinder bygges Huset / men
en Daarlig / bryder det sønder ved sin Gierning.

Derfaare ligner Daudid vdi den 128.

Psalme / duelig Quinde / ved it fructsommeligt

Vintræ / som spræder sig trint omkring

sin Hosbondes Huss. Salig er den

Mand / som frycter HERren: thi see / saa

bliffuer hand velsignet aff HERren. etc.

SAadant siges denne Erlige oc Velbyrdige

Frue / salig Frue Ingeborg / til en

lofflig Amindelse / at hun haffuer fryctet

Gud i Himmelen / været sine kiere Forældre

lydig / elskt oc æret sin kiere Hosbond / vel
optuctet sine vnge effterladte Børn / holdet
sig vel mod sine Tiunde / ia mod huert
Christet Menniske / som hun haffde at omgaaes
met / saa ingen met rette kand sige
hende andet effter / end det som Christeligt
oc erligt er.

DEtte maa oc skal en huer aff oss ynske
aff Gud Almectigste / oc tracte der effter
met gantske flid vdi sin Velmagt. Thi det
gamle Ordsprog er io sandt / det som siges /
at mand haffuer icke andet / end it Ord / effter
sig. Det er / naar wi ere døde / da bliffuer
vel all Verden tilbage effter oss / alene at vore
Kyndinge vide at sige aff oss: Til det beste /
om wi haffue skicket oss ilde. Thi Ryctet
følger Manden til Herbere. Lycksalig er
den / som it gaat følger. Thi Salomon siger
vdi sin Predickeris Bogs 7. Capitel: It

gaat Rycte er bedre end god Salue. Det
er / ligeruiss som en dyrebaar Salue oc Olie /
haffuer denne Natur met sig / at hendis
Velluchtenhed spreder sig videligen vd / oc
vederqueger dem / som den kommer til / at de
rose oc prise den: Saa er det lige saa met
it gaat Rycte / oc met den / som det kommer
fra. etc.

HEr indtil haffue wi hørd de første
tuende Stycker / som bleffue faaregiffne
om salige Frue Ingeborgs Affkomst oc
hendis Leffnets Omgengelse: Nu følger [III. S. Frue Ingeb. Gyldenstierns
Christelige Endeligt.]
det tredie om hendis Christelige Affgang
oc Henferd fra denne Verden / hiem til det
euige Liff oc Salighed.

1. Det som vi ikke har gjort, kan vi ikke sige er vores.

Kilde

Vedel, Anders Sørensen: Om menneskelige Livs Korthed etc. Prædiken ved Ingeborg Gyldenstiernes begravelse, Ribben: Brun, Hans (1592)

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Begravelsestale, Ligprædiken, Mindetale, Prædiken, Prædikener fra 1500-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/anders-sorensen-vedels-ligpraediken-over-ingeborg-christoffersdatter-gyldenstjerne>